

รูปแบบการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทย

ตามหลักพุทธสันติวิธี*

A Model of Dispute Resolution of Thai Sangha by Buddhist Peaceful Means

^{1*}คชาภรณ์ คำสอนทา, ¹พระราชปรีดิทีวี่ และ ²ขันทอง วัฒนประดิษฐ์

^{1*}Kachaporn Kumsonta, ¹Phra Rajapariyatkvī and ²Khantong Wattanapradith
สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Peace Studies Program, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

^{1*}Corresponding Author. Email: jim192501@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทย 2) ศึกษาหลักการวิธีการระงับอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและกฎหมายคณะสงฆ์ 3) นำเสนอรูปแบบการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทยตามหลักพุทธสันติวิธี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผลการวิจัยพบว่า

1) กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจด้านการบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ในข้อการจัดการปัญหาอธิกรณ์ข้อขัดแย้งของคณะสงฆ์อยู่ในอันดับต่ำสุด ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.826) และด้านความรู้ความเข้าใจวิธีการและกระบวนการในการระงับอธิกรณ์ใน ข้อท่านได้ใช้วิธีการตามหลักกฎหมายคณะสงฆ์ระงับอธิกรณ์เพียงใด อยู่ในอันดับต่ำสุด ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.714) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตเชิงลึก 2) หลักการวิธีการระงับอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและกฎหมายคณะสงฆ์มีความสอดคล้องกันในตัวกระบวนการ ถึงจะแตกต่างกันบ้างในเรื่องของผู้ใช้อำนาจและตัวเครื่องมือ 3) รูปแบบการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทยตามหลักพุทธสันติวิธีพบองค์ความรู้ด้วย Model 5 Right เพื่อสังฆะสันติสุข ได้แก่ (1) Right Dhamma คือ อธิกรณ์ระงับถูกต้องด้วยธรรม (2) Right Vinaya คือ อธิกรณ์ระงับถูกต้องด้วยวินัย (3) Right Stakeholders คือ วิธีการแห่งความพร้อมหน้า (4) Right Person คือ ผู้ระงับอธิกรณ์เป็นผู้ที่รู้จักตน รู้จักหน้าที่ รู้จักการทำหน้าที่ (5) Right Process คือ การระงับอธิกรณ์ถูกต้องครบถ้วนกระบวนการ

คำสำคัญ: คณะสงฆ์ไทย; การระงับอธิกรณ์; พุทธสันติวิธี

Abstract

This research aimed to study (1) the present problems of the Adikaraṇa or Dispute Resolution of the Thai Sangha, (2) the principles and the methods of Adikaraṇa or Dispute Resolution in Theravada Buddhist Scripture and the Sangha Law, and (3) to present A Model of Dispute Resolution of Thai Sangha by Buddhist Peaceful Means; it is used the mixed research methodology of both qualitative and quantitative. The research results were found as follows;

1. The sample group was satisfied with the administration of the Sangha in terms of the management of the problems and the conflicts of the Sangha in the lowest rank ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.826); and the knowledge, understanding, methods and procedures for the legal principle of the Sangha, the resolution was in the lowest rank ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.714) which corresponds to the information obtained from the in-depth interviews, 2. The principles and the methods of Adikaraṇa or Dispute Resolution in Theravada Buddhist Scripture and the Sangha Law had some concordance in that the procedure of consideration having some differences of power user and the tool, 3. For the model of Dispute Resolution of Thai Sangha by Buddhist Peaceful Means, the new knowledge was found called the Model of 5 Right for peaceful Sangha; i.e. (1) The Right Dhamma is the right Adikaraṇa or Dispute Resolution according to Dhamma; (2) The Right Vinaya is the right Adikaraṇa or Dispute Resolution according to Vinaya or disciplines; (3) The Right Stakeholders is the method of being face to face togetherness; (4) The Right Person is the power authority in judging for Adikaraṇa or Dispute Resolution must be the one who knows one-self, knows duties and knows duty performing; (5) The Right Process is the process of Adikaraṇa or Dispute Resolution that must be rightly enforced in the process completion.

Keywords: Thai Sangha; Dispute Resolution; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

สภาพสังคมสงฆ์ในอดีตตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบันยุคของคณะสงฆ์ไทยปัญหาพระสงฆ์ประพฤติปฏิบัติย่อหย่อนต่อพระธรรมวินัย มีความคิดเห็นแปลกแยกผิดแผกแตกต่างไปจากหมู่คณะและนำไปสู่การเผยแพร่หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าผิดพลาดคาดเคลื่อนไปจากหลักธรรมเกิดขึ้นในทุกยุคทุกสมัย แม้ว่าพระธรรมวินัยจะเป็นเครื่องหล่อหลอมกลมเกลียวจิตใจและศีลาจารวัตรของสังคมสงฆ์ให้ตั้งงามเพื่อให้พระสงฆ์ประพฤติปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ในอันที่จะนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา แต่อย่างไรก็ดีสังคมสงฆ์ที่มีพระสงฆ์จำนวนมากย่อมมีทั้งพระสงฆ์ที่ประพฤติปฏิบัติชอบและมีอสังฆิหรือแม้แต่เดียรัจฉานปนเข้ามาตามคติที่ว่า “บวชง่าย สึกยาก” สร้างความเสื่อมเสียให้แก่หมู่สงฆ์บนทอนศรัทธาแก่ผู้เลื่อมใสให้เสื่อมถอย และไม่ก่อให้เกิดความเลื่อมใสแก่ผู้ที่ยังไม่ศรัทธา พระพุทธองค์ได้ทรงวางแนวทางการจัดการปัญหาในสังคมสงฆ์ โดยให้สงฆ์เป็นผู้ควบคุมพระสงฆ์ให้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพื่อสร้างสรรค์สังคมสงฆ์ให้เป็นสังคมที่ไม่มีความหวาดระแวง ไม่รังเกียจกันเกี่ยวกับศีลาจารวัตร ในอันที่จะทำให้สังคมสงฆ์เป็นสังคมที่เหมาะสมแก่การฝึกฝนพัฒนาตนเองตามแนวทางไตรสิกขา โดยมุ่งเน้นไปที่ความสามัคคีความปรองดองในหมู่สงฆ์ และดำเนินการกับผู้ประพฤติละเมิดพระธรรมวินัยเพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัย โดยได้ทรงวางหลักการชำระอธิกรณ์ไว้ 7 ประการ เรียกว่า “อธิกรณ์สมณะ” (Thai Tipitakas, 2/655/736, 6/185-212/295-330) มีลักษณะสำคัญ คือ การมอบอำนาจให้แก่สงฆ์ในรูปแบบสังฆกรรม โดยกำหนดคุณสมบัติของสงฆ์ผู้พิจารณาหรือผู้วินิจฉัยไว้เป็นองค์ 10 ได้แก่เป็นผู้มีศีลเป็นพหูสูต เป็นต้น (Thai Tipitakas, 6/231/349, 23/75/171, 1/68/56-57) จึงเป็นการสร้างความมั่นใจเพื่อให้ได้ว่า การพิจารณาวินิจฉัยจะเป็นไปอย่างเที่ยงธรรมการสร้างการยอมรับการวินิจฉัย และมีการจำแนกประเภทของปัญหาไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นปัญหาศีลาจารวัตรหรือเป็นปัญหาภิกษุระของสงฆ์ วิธีการจัดการครอบคลุมทุกปัญหา เป็นการง่ายและสะดวกแก่การนำเครื่องมือและวิธีการมาจัดการกับปัญหาได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง เครื่องมือและวิธีการจัดการกับปัญหามีหลากหลายสามารถเลือกใช้เพื่อจัดการกับทุกปัญหา เช่น สัมมุขวินัย ใช้ระงับอนุวาทาธิกรณ์ เมื่อพิจารณาไปแล้วภิกษุผู้ถูกกล่าวหายอมรับตามคำกล่าวหาสามารถนำปณณญาตรณมาใช้ได้ หรือใช้สัมมุขวินัยระงับวิวาทาธิกรณ์ กรณีหมู่สงฆ์มีความเห็นแตกต่างกันในคำสอน หากมีการพิจารณาชี้ฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิดย่อมไม่เกิดประโยชน์จึงแต่จะสร้างความแตกแยกในหมู่สงฆ์ สามารถนำติณวัตรถารวินัย คือการประนีประนอมมาใช้ระงับได้ (kumsonta, 2014)

ครั้นต่อมาภายหลังหมู่สงฆ์มีจำนวนมากขึ้นปัญหาของพระสงฆ์มีหลากหลายประเภทมากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะสังคมในยุค Social Media ซึ่งเป็นรูปแบบของการสื่อสารที่ไร้ตัวตน ได้วิวัฒนาการสื่อสารสัมพันธ์ภาพระหว่างมนุษย์ได้อย่างรวดเร็วไร้ขอบเขต วัฒนธรรมของคฤหัสถ์ ได้ซึมซับแบบจิตจนกลายเป็นวัฒนธรรมของพระสงฆ์ ศรัทธาที่ขาดปัญญาของพุทธศาสนิกชนจากเจตนาดีกลายเป็นประสงคร้าย เหล่านี้ล้วนสร้างโอกาสให้พระสงฆ์พลัดหลงไปจากหลักการทางพระพุทธศาสนาในการแสวงหาโมกขธรรมจึงถดถอยและนำไปสู่การยึดติดและลุ่มหลงมัวเมาในวัตถุนิยมจนคุ้นชิน

และลืมนิระหรือทอดธุระของพระสงฆ์ไป อย่างกรณีเกิดอธิกรณ์สำคัญๆ หลายเรื่องในคณะสงฆ์ไทย บางเรื่องสามารถยุติปัญหาได้ แต่บางเรื่องปล่อยให้ยืดเยื้อยาวนานจนเป็นปมปัญหาต่อสังคมไม่สามารถยุติปัญหาได้ วิกฤตศรัทธา ที่เสื่อมถอยและอาจจะหมดไปในที่สุดข้างหน้า ย่อมส่งสัญญาณผลกระทบต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาอย่างไร “พุทธบริษัท 4” จะได้ช่วยกันเรียกวิกฤตศรัทธา ประคับประคองสถาบันสงฆ์ให้คงความดีงามและเป็นที่เคารพศรัทธาเชื่อมั่นจากสังคมไทยเหมือนในอดีต

จากปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงอยากศึกษาปัญหาการจัดการอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทย และนำเสนอรูปแบบการระงับอธิกรณ์ด้วยหลักพุทธสันติวิธีเพื่อใช้จัดการปัญหาอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทยได้อย่างสงบระงับและสังคมยอมรับได้ด้วยคามบริสุทธิ์ยุติธรรม โปร่งใส รวดเร็ว ตรวจสอบได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทย
2. เพื่อศึกษาหลักการวิธีการระงับอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและกฎหมายคณะสงฆ์
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทยตามหลักพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการศึกษาเอกสาร ตัวอย่างคดีสงฆ์ รายงานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กฎหมายคณะสงฆ์ กฎนิคหกรรม และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ผลงานทางวิชาการและเอกสารต่างๆ เป็นการสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ประกอบข้อมูลการสอบถาม (Questionnaire) พระสังฆาธิการ และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ((Indepth Interview) พระเถระในองค์กรสงฆ์ ผู้บริหารในองค์กรภาครัฐ ผู้ทรงคุณวุฒิ/นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และองค์กรเครือข่ายชาวพุทธ จึงได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย (Research Process) โดยศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทย มีสาเหตุมาจากอะไร คณะสงฆ์มีหลักการและวิธีการระงับอธิกรณ์อย่างไร ผลสำเร็จของการระงับอธิกรณ์เป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่อย่างไร โดยกิจกรรมการวิจัยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์เชิงลึก และกลุ่มสนทนาเฉพาะ ดังต่อไปนี้

1.1 งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการแจกแบบสอบถามพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด ในเขตภาค 6 จำนวน 350 รูป (สำนักงาน เจ้าคณะภาค 6, 2560) ภาค 8 จำนวน 280 รูป (สำนักงานเจ้าคณะภาค 8, 2561) และภาค 9 จำนวน 350 รูป (สำนักงานเจ้าคณะภาค 9, 2560) รวมจำนวน 980 รูป แบบสุ่มโดยวิธีเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 500 รูป

1.2 งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก(In-Depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ใน 4 กลุ่มองค์กร ประกอบด้วย กลุ่มองค์กรสงฆ์ กลุ่มองค์กรภาครัฐ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ/นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และกลุ่มองค์กรเครือข่ายชาวพุทธ จำนวน 19 รูป/คน

1.3 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเชิงปริมาณและแบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

2.1 งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะปลายปิดและเปิด โดยแบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) โดยถามเกี่ยวกับสถานภาพ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับการบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ในระดับใด โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินความรู้ความเข้าใจวิธีการและกระบวนการในการระงับอธิกรณ์ในระดับใด โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคการระงับอธิกรณ์ตามพระธรรมวินัยและตามกฎหมายคณะสงฆ์ เป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี จำนวน 2 ข้อ

2.2 งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสัมภาษณ์ เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) โดยถามเกี่ยวกับสถานภาพ ตำแหน่ง อายุ พรรชา วุฒิการศึกษา อาชีพ หน่วยงาน ประสบการณ์/ความเชี่ยวชาญ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสบการณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาอิทธิพลของคณะสงฆ์ไทย มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประสบการณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการปัญหาอิทธิพลตามพระธรรมวินัย มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นต่อปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการระงับอิทธิพลของคณะสงฆ์ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย จำนวน 4 เรื่อง

ตอนที่ 5 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เรื่อง “รูปแบบการระงับอิทธิพลของคณะสงฆ์ไทยตามหลักพุทธสันติวิธี” จำนวน 2 ข้อ

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่สร้างไว้ไปดำเนินการตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรอบรู้การวิจัยและการใช้สถิติตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) เพื่อความครอบคลุมด้านเนื้อหา (Content Validity) ความเที่ยงตรงด้านของโครงสร้าง (Construct Validity) ความเหมาะสมของข้อความ คำถาม ความตรงเชิงเนื้อหา ภาษา และรูปแบบการจัดพิมพ์ โดยอาศัยดุลยพินิจของผู้ทรงคุณวุฒิ (Face Validity) ความเที่ยงตรงตามเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง (Criterion Related Validity) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) โดยได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรตัวอย่าง

4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูล โดยแจกแบบสอบถาม พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด แบบสุ่มโดยวิธีเจาะจง ในเขตภาค 6 ภาค 8 ภาค 9 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซี่และมอร์แกน (คิลบิจาร์, 2552) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 รูป

4.2 งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกภาพและเสียงทั้งภาพเคลื่อนไหว ซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย กลุ่มองค์กรสงฆ์ กลุ่มองค์กรภาครัฐ

กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ/นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และกลุ่มองค์กรเครือข่ายชาวพุทธ

4.3 สทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยการเก็บรวบรวมจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกภาพและเสียงทั้งภาพเคลื่อนไหว ซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 รูป/คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติ ที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยาย ใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับการบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ การประเมินความรู้ความเข้าใจวิธีการและกระบวนการในการระงับอธิกรณ์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์โดยนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคการระงับอธิกรณ์ตามพระธรรมวินัยและตามกฎหมายคณะสงฆ์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าอัตราส่วนร้อยละ (Percentage) และสรุปรายงานลงตารางประกอบการบรรยาย

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบัน ปัญหาการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทย ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทและประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งการใช้เทคนิคการกำหนดกลยุทธ์ฐานการวิจัย ใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทย (2) เพื่อศึกษาหลักการวิธีการระงับอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและกฎหมายคณะสงฆ์ (3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทยตามหลักพุทธสันติวิธี ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ผลจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นำมาสรุปผลการวิจัยสภาพปัจจุบันปัญหาการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทย พบว่า ระบบโครงสร้างของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 กำหนดให้ผู้มีหน้าที่ระงับอธิกรณ์และวินิจฉัยการลงโทษกรรมชดโยกกับตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ การแก้ปัญหาผิดพลาดล่าช้าหรือสูญเสียความเที่ยงธรรม เพราะไม่ได้ศึกษาพระธรรมวินัยอย่างถ่องแท้ไม่เข้าใจปัญหาอธิกรณ์และวิธีการระงับอธิกรณ์ไม่มีความรู้ไม่เข้าใจกฎหมายคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม ไม่มีความรู้กระบวนการยุติธรรมของรัฐ

การพิจารณาไม่ได้ถูกดำเนินการอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม โปร่งใส รวดเร็ว ตรวจสอบได้ จึงขาดการยอมรับจากสังคม ประกอบกับคณะสงฆ์ไม่ได้ศึกษาพระธรรมวินัยอย่างถ่องแท้ไม่เข้าใจวิธีการทางพระธรรมวินัย ปฏิบัติคลาดเคลื่อนไปจากพระธรรมวินัยและคัดค้านต่อต้านหรือปฏิเสธกระบวนการวิธีการตามพระธรรมวินัย รูปแบบวิธีการของกฎหมายเถรสมาคม ไม่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาของสงฆ์ในปัจจุบันมีรูปแบบวิธีการปฏิบัติซับซ้อนยุ่งยากไม่สะดวกรวดเร็วแก่การปฏิบัติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังในการจัดการปัญหาอธิกรณ์

2. ผลจากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักการวิธีการระงับอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและกฎหมายคณะสงฆ์ พบว่า พระพุทธเจ้าจึงได้แยกปัญหา แยกคน แยกเครื่องมือออกจากกัน เพื่อให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างสงบ ระงับ และยุติได้อย่างรวดเร็วลงตัว โดยความชอบธรรมบนฐานของวิธีการด้วยความพร้อมหน้า โดยจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัย เพื่อให้สงฆ์ใช้เป็นเครื่องมือในการปกครองหมู่สงฆ์ และเพื่อสร้างความปรองดองในหมู่สงฆ์ แต่ในแนวทางการระงับอธิกรณ์ตามกฎหมายคณะสงฆ์ เป็นวิธีการกระบวนการที่มุ่งพิสูจน์ความจริงการประพฤติล่วงละเมิดพระวินัยโดยใช้กระบวนการทางกฎหมายในการลงโทษจำคุกผู้ฝ่าฝืน ดังนั้นการสร้างการมีส่วนร่วมในสังคมสงฆ์จึงขาดหายไป ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ประโยชน์ที่มุ่งหมายของพระวินัยดังที่พระพุทธเจ้าทรงแถลงก่อนบัญญัติสิกขาบทแต่ละข้อ ที่แสดงถึงเจตนารมณ์ที่เน้นความดีงามประโยชน์สุขของสังคมเป็นอันมาก ได้แก่ความดีงามโดยความเห็นชอบร่วมกันของสงฆ์ คือบทบัญญัติเกี่ยวกับสังฆกรรมต่างๆ ที่ดำเนินกิจการของสงฆ์โดยการร่วมกันคิดร่วมกันพิจารณาของภิกษุทั้งหลาย ที่แสดงถึงความสามัคคีไม่แตกแยก พระพุทธเจ้าทรงย้ำความสำคัญของสังฆเภท และสังฆสามัคคี โดยตรัสว่า สังฆสามัคคี เป็นธรรมเอก ที่เมื่อเกิดมีในโลกก็จะเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของพหูชน ส่วนสังฆเภทก็เป็นธรรมเอกฝ่ายตรงข้าม

3. การนำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทย ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการระงับอธิกรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับกฎหมายคณะสงฆ์ ผลการวิเคราะห์ประเมินผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มองค์กร และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะมาสังเคราะห์ พบแนวทางการพัฒนารูปแบบการระงับอธิกรณ์ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาสังคมสงฆ์ปัจจุบันด้วย Model 5 Right เพื่อสังฆะสันติสุข สามารถนำเสนอในรูปแบบของแผนภาพดังนี้

รูปแบบการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทยตามหลักพุทธสันติวิธี ด้วย Model 5 Right เพื่อสังฆะสันติสุข เป็นกระบวนการระงับอธิกรณ์ภายใต้ 5 หลักการ สรุปรายละเอียดได้ดังนี้

Right Dhamma คือ บุคคลหรือคณะบุคคลที่พิจารณาวินิจฉัยระงับอธิกรณ์ใช้หลักธรรมที่ถูกต้องเป็นเครื่องมือในการพิจารณาวินิจฉัย กล่าวคือ การที่ผู้ทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์จะต้องพึงระลึกและนำมาเป็นจุดมุ่งหมายในการวินิจฉัยความผิดเพื่อให้สังคมเกิดความไว้วางใจเชื่อมั่นในความรอบรู้โดยใช้หลักธรรม ที่ถูกต้องในการพิจารณาวินิจฉัยตัดสินอธิกรณ์ ให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเชื่อถือได้

Right Vinaya คือ บุคคลหรือคณะบุคคลที่พิจารณาวินิจฉัยระงับอธิกรณ์ใช้หลักวินัยที่ถูกต้องเป็นเครื่องมือในการพิจารณาวินิจฉัย กล่าวคือ การที่ผู้ทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์จะต้องพึงระลึกและนำมาเป็นจุดมุ่งหมายในการวินิจฉัยความผิดเพื่อให้สังคมเกิดความไว้วางใจเชื่อมั่นในความรอบรู้โดยใช้หลักวินัยที่ถูกต้องในการพิจารณาวินิจฉัยตัดสินอธิกรณ์ ให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเชื่อถือได้

Right Stakeholders คือ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจเป็นไปอย่างถูกต้องในแนวทางเดียวกันยอมรับซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นวิธีการของความชอบธรรมในพระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้อย่างแจ่มชัดในการพิจารณาผู้เกี่ยวข้องต้องอยู่พร้อมหน้า กล่าวคือ ต่อหน้าสงฆ์ ต่อหน้าบุคคล ต่อหน้าวัตถุ ต่อหน้าธรรมวินัย เพื่อนำไปสู่จุดหมายอธิกรณ์สงบระงับยุติได้โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและสังคมยอมรับได้ด้วย ความบริสุทธิ์ยุติธรรม โปร่งใส รวดเร็ว ตรวจสอบได้ มีกระบวนการที่สามารถตรวจสอบได้ประกอบด้วย ความเชื่อใจ ซึ่งความเชื่อใจจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยผู้พิจารณาตัดสินที่มีความรู้ความสามารถ มีความยุติธรรมปราศจากอคติ ความเชื่อถือ ซึ่งความเชื่อถือนั้นมาจากการปฏิบัติหน้าที่ต้องมีธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อความโปร่งใส ความเชื่อมั่น หมายถึงกระบวนการ มีขั้นตอนที่เป็นระบบ เมื่อตัดสินคดีความใดแล้วพร้อมที่จะให้หมู่สงฆ์หรือสังคมร่วมตรวจสอบได้ ช่วยให้ไว กล่าวคือ การเร่งรีบตรวจสอบค้นหาความจริงเพื่อป้องกันพระพุทธศาสนาไม่ให้มัวหมองยังความศรัทธาสู่สังคมและชาวพุทธไม่ให้เสื่อมไป

Right Person คือ ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินระงับอธิกรณ์ต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในเรื่องอธิกรณ์ มีความสามารถในการระงับอธิกรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรมในการทำหน้าที่จัดการปัญหาอธิกรณ์ได้อย่างสงบระงับเป็นที่ยอมรับได้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องและสังคมเป็นผู้ที่รู้จักตน รู้จักหน้าที่ รู้จักการทำหน้าที่โดยจุดมุ่งหมายเพื่อให้สังคมสงฆ์เป็นสังคมแห่งความสามัคคีปรองดองกัน

Right Process คือ กระบวนการระงับอธิกรณ์ เริ่มตั้งแต่การนำปัญหาเข้าสู่กระบวนการพิจารณา ให้ถูกต้องครบถ้วนกระบวนการ ได้แก่การนำปัญหาเข้าสู่การสอบสวน การสอบสวนโดยผู้ปกครองสงฆ์ ผู้มีอำนาจ การฟ้องโดยผู้ปกครองสงฆ์ผู้สอบสวน กระบวนการพิจารณาโดยคณะวินัยธรชั้นต้นและคณะวินัยธรชั้นฎีกา และการบังคับโดยมาตรการทางสังคมและกฎหมาย

การอภิปรายผล

การจัดการอธิกรณ์ของพระสงฆ์ปัจจุบันที่เป็นปัญหาอุปสรรคได้แก่ผู้มีอำนาจในการพิจารณาตัดสิน ไม่มีความรู้ความสามารถในทางพระธรรมวินัยและทางกฎหมาย เครื่องมือรูปแบบวิธีการกระบวนการและ ขั้นตอนในการดำเนินการ ไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัยไม่เหมาะสมกับปัญหาสังคมสงฆ์ปัจจุบัน กระบวนการและขั้นตอนซับซ้อนยุ่งยากโดยนำวิธีการทางกฎหมายมาใช้กับสงฆ์มากเกินไป จึงควรพัฒนา ปรับปรุง ให้เหมาะสมต่อปัญหาสังคมสงฆ์ทันต่อเหตุการณ์ทันต่อสถานการณ์และสังคมยอมรับได้ ซึ่งหมายถึงความยุติธรรม โปร่งใส รวดเร็วและตรวจสอบได้ การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงจะยุติอย่างสงบราบรื่น หลักการ วิธีการทางพระธรรมวินัยไม่สามารถยกเลิกเพิกถอนหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งแตกต่างจากหลักการ วิธีการทางกฎหมาย ที่สามารถยกเลิกเพิกถอนหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามกาลเวลา สมสมัย เหมาะสมกับสภาพปัญหาสังคมปัจจุบันทันต่อการเหตุการณ์ได้ตลอดเวลาแต่ต้องสอดคล้องกับพระธรรมวินัย การศึกษารูปแบบการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทยตามหลักพุทธสันติวิธี ตามความคิดเห็นของกลุ่ม ตัวอย่างโดยให้ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักและใช้กฎหมายมาเสริมสนับสนุนโดยพัฒนารูปแบบผู้ใช้อำนาจให้มีความเหมาะสมกับหน้าที่ที่มีความรอบรู้มีประสบการณ์เป็นที่ยอมรับได้ พัฒนาเครื่องมือวิธีการกระบวนการขั้นตอนให้ทันสมัยเหมาะสมกับสภาพปัญหาสังคมสงฆ์ปัจจุบันสะดวกรวดเร็วต่อการปฏิบัติแก้ไขปัญหาดังที่ ทันทิ เมื่อผลการวิจัยเป็นดังนี้ ผู้วิจัยจึงมีประเด็นในการอภิปรายผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยด้วย Model 5 Right เพื่อสังเคราะห์สังเคราะห์ ดังนี้

Right Dhamma คือ บุคคลหรือคณะบุคคลที่พิจารณาวินิจฉัยระงับอธิกรณ์ใช้หลักธรรมที่ถูกต้องเป็นเครื่องมือในการพิจารณาวินิจฉัย กล่าวคือ การที่ผู้ทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์จะต้องพึงระลึกและนำมาเป็นจุดมุ่งหมายในการวินิจฉัยความผิดเพื่อให้สังคมเกิดความไว้วางใจเชื่อมั่นในความรอบรู้โดยใช้หลักธรรมที่ถูกต้องในการพิจารณาวินิจฉัยตัดสินอธิกรณ์ ให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเชื่อถือได้

Right Vinaya คือ บุคคลหรือคณะบุคคลที่พิจารณาวินิจฉัยระงับอธิกรณ์ใช้หลักวินัยที่ถูกต้องเป็นเครื่องมือในการพิจารณาวินิจฉัย กล่าวคือ การที่ผู้ทำหน้าที่ระงับอธิกรณ์จะต้องพึงระลึกและนำมาเป็นจุดมุ่งหมายในการวินิจฉัยความผิดเพื่อให้สังคมเกิดความไว้วางใจเชื่อมั่นในความรอบรู้โดยใช้หลักวินัยที่ถูกต้องในการพิจารณาวินิจฉัยตัดสินอธิกรณ์ ให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเชื่อถือได้

Right Stakeholders คือ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจเป็นไปอย่างถูกต้องในแนวทางเดียวกันยอมรับซึ่งกันและกัน ได้แก่ วิธีการแห่งความพร้อมหน้า ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้อย่างแจ่มชัด ในการพิจารณาผู้เกี่ยวข้องต้องอยู่พร้อมหน้า ได้แก่ ต่อหน้าสงฆ์ ต่อหน้าบุคคล ต่อหน้าวัตถุ และต่อหน้าธรรมวินัย เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายแห่งความเชื่อใจ ซึ่งความเชื่อใจจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยผู้พิจารณาตัดสินที่มีความรู้ความสามารถ มีความยุติธรรมปราศจากอคติ มีพรหมวิหารธรรม ความเชื่อถือ ซึ่งความเชื่อถือนั้นมาจากการปฏิบัติหน้าที่ต้องมีธรรมาภิบาลการมีส่วนร่วมสร้างความโปร่งใส ความเชื่อมั่น หมายถึง

กระบวนการมีขั้นตอนที่เป็นระบบ เมื่อตัดสินคดีความใดแล้วพร้อมที่จะให้หมู่สงฆ์หรือสังคมร่วมตรวจสอบได้ ความช่วยให้ไฉ่ กล่าวคือ การเร่งรีบตรวจสอบค้นหาความจริงเพื่อป้องกันและแก้ไขไม่ให้พระพุทธรูปศาสนา มั่วหมอง ยิ่งความศรัทธาส่งสังคมและชาวพุทธไม่ให้เสื่อมไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ นายการุณ รักษาสุข ได้วิจัยเรื่อง “การตัดสินคดีความของกระบวนการยุติธรรมไทยกับกระบวนการทาง พระวินัย” ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการยุติธรรมของไทย เป็นการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนโดยทั่วไปตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความ โดยมืองค์การของรัฐซึ่งถูกกำหนดบทบาทและหน้าที่อย่างเป็นอิสระต่อกัน ตามหลักการแห่งการถ่วงดุลอำนาจ กระบวนการตัดสินทางพระวินัยของพระพุทธรูปศาสนาเถรวาท จะใช้บังคับเฉพาะในสังคมสงฆ์เพื่อให้เกิดความสันติสุข ซึ่งกระบวนการตัดสินความผิดพระวินัยจะบัญญัติให้ สังฆ์เท่านั้นเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่และมีอำนาจสูงสุด

Right Person คือ ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินระงับอธิกรณ์เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในเรื่องอธิกรณ์ มีความสามารถในการระงับอธิกรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรมในการทำหน้าที่จัดการปัญหาอธิกรณ์ได้อย่างสงบ ระงับเป็นที่ยอมรับ ได้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องและสังคมเป็นผู้ที่รู้จักตน รู้จักหน้าที่ รู้จักการทำหน้าที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นายประวิทย์ เป็รื่องการ ได้วิจัยเรื่อง “ความยุติธรรมในการลงโทษทางวินัยใน ทรศณะพุทธปรัชญาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า การวางระบบทางวินัยมิได้นำเอาแนวคิดในทางศาสนา โดยเฉพาะทรศณะพุทธปรัชญาเถรวาทมาใช้ตั้งแต่เริ่มแรก แม้ในพุทธปรัชญาจะเน้นเรื่องกฎแห่งกรรม แต่มิได้ปฏิเสธการลงโทษหากจำเป็นต้องลงโทษ และกฎหมายเพื่อการลงโทษนั้นต้องมาจากกรรม ต้องชอบ ธรรม และต้องเพื่อธรรมในการสนองจุดหมายของชีวิตคน ซึ่งหลักกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทที่สามารถนำ มาใช้กับระบบวินัยได้ เช่น หลักกรรมาธิปไตย หลักประโยชน์ของทุกฝ่าย และหลักกอคติธรรม เป็นต้น

Right Process คือ กระบวนการระงับอธิกรณ์ ซึ่งเริ่มตั้งแต่การนำปัญหาเข้าสู่กระบวนการ พิจารณา ได้แก่ (1) การล่งละเมิดพระธรรมวินัย และ (2) การล่งละเมิดพระธรรมวินัยเกี่ยวเนื่องคดีทาง โลก ซึ่งต้องดำเนินการให้ถูกต้องครบกระบวนการประกอบด้วย การนำปัญหาเข้าสู่การสอบสวน การสอบสวนโดยผู้ปกครองสงฆ์ผู้มีอำนาจ การฟ้องโดยผู้ปกครองสงฆ์ผู้สอบสวน กระบวนการพิจารณาโดย คณะวินัยธรชั้นต้นและคณะวินัยธรชั้นฎีกา และการบังคับโดยมาตรการทางสังคมและกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับการทำสังฆกรรมทางพระวินัย ทั้ง 4 ประเภท แต่ละประเภทได้กำหนดกระบวนการขั้นตอน ไว้ ได้แก่ อปโลกนกรรม กรรมที่ทำเพียงด้วยบอกกันในที่ประชุมสงฆ์ ไม่ต้องตั้งญัตติและไม่ต้องสวดอนุสาว นา เช่น แจ่งการลงพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุ ญัตติกรรม กรรมที่ทำเพียงตั้งญัตติไม่ต้องสวดอนุสาวนา เช่น อุโบสถและปวารณา ญัตติทุติยกรรม กรรมที่ทำด้วยตั้งญัตติแล้วสวดอนุสาวนาหนึ่ง เช่น สมมติสีมา ให้ผ้ากฐิน ญัตติจตุตถกรรม กรรมที่ทำด้วยตั้งญัตติแล้วสวดอนุสาวนา 3 หน เช่น อุปสมบท ให้ปริวาส ให้มนต์ ทั้ง 4 ประเภท หากดำเนินการไม่ถูกต้อง การระงับอธิกรณ์ย่อมไม่ชอบธรรม สอดคล้องกับงาน วิจัยของ นายภัทรหะ หลักทอง ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้พุทธวิธีบริหารจัดการข้อพิพาทในพระวินัยปิฎก กับการบริหารจัดการข้อพิพาทในศาลปกครองไทย” ผลการวิจัยพบว่า ศาลปกครองเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจ ในทางตุลาการ เพื่อตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย ในการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ ใช้ระบบวิธี

พิจารณาแบบไต่สวนโดยมีตุลาการเจ้าของสำนวน และพนักงานคดีปกครองเป็นกลไกสำคัญในการแสวงหาข้อเท็จจริง ที่พิพาทกันในคดี นอกจากนี้ยังมีตุลาการผู้แถลงคดีที่ทำหน้าที่เสนอความเห็นทางคดีโดยอิสระ เพื่อเป็นการถ่วงดุลความเห็นขององค์คณะพิจารณา แนวคิดพุทธวิธีบริหารจัดการข้อพิพาทในพระวินัยปิฎกสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการข้อพิพาทของศาลปกครองได้ตามความเหมาะสม โดยนำไปประยุกต์ในลักษณะของการสนับสนุนให้กระบวนการในการดำเนินงานของศาลปกครอง สามารถคุ้มครองคู่กรณีซึ่งเป็นคนดี ส่งเสริมให้คู่กรณีมีส่วนร่วมในการจัดการกับความขัดแย้งเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการหาทางออกร่วมกันเพื่อยุติความขัดแย้ง สร้างความเชื่อมั่น ต่อประชาชนโดยควบคุมให้คำพิพากษาในคดีเป็นไปอย่างมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับเชื่อถือจากสาธารณะชน นอกจากนี้ การอำนวยความสะดวกทางปกครองจะต้องเป็นไปอย่างรวดเร็วแก้ไขปัญหาคดีตกค้างที่ยังไม่มีผลของคำตัดสิน อีกทั้งต้องดำเนินการให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของศาลปกครองมากขึ้น โดยเพิ่มประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์กับประชาชน ซึ่งเป็นผู้รับบริการจากศาลปกครอง และการผลักดันให้มีการจัดตั้งหน่วยงานภายในที่ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อให้กระบวนการประนีประนอมเป็นไปอย่างมีระบบและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยสภาพปัจจุบันปัญหาการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทย พบว่า ระบบโครงสร้างของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 กำหนดให้ผู้มีหน้าที่ระงับอธิกรณ์ และวินิจฉัยการลงนิคหกรรมยึดโยงกับตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ไม่ได้ศึกษาพระธรรมวินัยอย่างถ่องแท้ไม่เข้าใจปัญหาอธิกรณ์และวิธีการระงับอธิกรณ์ ไม่มีความรู้ไม่เข้าใจกฎหมายคณะสงฆ์และกฎหมายมหาชน ไม่มีความรู้กระบวนการยุติธรรมของรัฐ การพิจารณาไม่ได้ถูกดำเนินการอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม โปร่งใส รวดเร็ว ตรวจสอบได้ จึงขาดการยอมรับจากสังคม ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มหาเถรสมาคม และคณะสงฆ์ ควรที่จะทบทวนบทบาทอำนาจหน้าที่ศึกษาปัญหาอุปสรรคการปกครองคณะสงฆ์ไทยและการจัดการปัญหาทางอธิกรณ์ นำไปปรับปรุงแก้ไขระบบโครงสร้างการบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ และสมควรจัดตั้งโรงเรียนสอนพระธรรมวินัยแก่คณะสงฆ์ เพื่อยกระดับการศึกษาให้มีแผนกวินัย สำหรับภิกษุสามเณรได้ศึกษาเรียนรู้ต่อไป

ผลการวิจัยหลักการวิธีการระงับอธิกรณ์ในทางคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทกับกฎหมายคณะสงฆ์ พบว่า การระงับอธิกรณ์โดยอธิกรณ์ พระพุทธเจ้าได้แยกปัญหา แยกคน แยกเครื่องมือออกจากกัน เพื่อให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างสงบ ระงับ และยุติได้อย่างรวดเร็วลงตัว โดยความชอบธรรมบนฐานของ

วิธีการด้วยความพร้อมหน้า ในรูปแบบของสังฆกรรม กฎมหาเถรสมาคมที่ใช้บังคับในปัจจุบันไม่เหมาะสม สอดคล้องกับปัญหาสังคมสงฆ์ปัจจุบันซึ่งมีปัญหาดีทางโลกเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นในการตรากฎหมายมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และมหาเถรสมาคม ควรยึดหลักการของพระพุทธเจ้าที่ให้ความสำคัญและให้อำนาจหน้าที่กับสงฆ์ ให้มีคณะวินัยธรประจำจังหวัด และคณะวินัยธรสูงสุด เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยรับข้ออธิกรณ์และลงนิคหกรรม มีกระบวนการและขั้นตอนที่สะดวกรวดเร็วบริสุทธิ์ ยุติธรรม โปร่งใส รวดเร็ว ตรวจสอบได้ เพื่อการยอมรับในหมู่สงฆ์

ผลการวิจัยรูปแบบการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทยตามหลักพุทธสันติวิธี พบแนวทางการพัฒนารูปแบบการระงับอธิกรณ์ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาสังคมสงฆ์ปัจจุบัน ด้วย Model 5 Right เพื่อสังเคราะห์ได้แก่ (1) **Right Dhamma** คือ อธิกรณ์ระงับถูกต้องด้วยธรรม (2) **Right Vinaya** คือ อธิกรณ์ระงับถูกต้องด้วยวินัย (3) **Right Stakeholders** คือ วิธีการแห่งความพร้อมหน้า (4) **Right Person** คือ ผู้ระงับอธิกรณ์เป็นผู้ที่รู้จักตน รู้จักหน้าที่ รู้จักการทำหน้าที่ (5) **Right Process** คือ การระงับอธิกรณ์ถูกต้องครบถ้วนกระบวนการ ดังนั้นสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและมหาเถรสมาคม สามารถนำไปพิจารณาการกำหนดกลยุทธ์ในแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาในแผน 20 ปี ด้านการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์ไทยให้เข้มแข็ง มั่นคงดำรงพุทธศาสตร์ตามแผนการปฏิรูปประเทศ สามารถนำไปใช้จัดการกับปัญหาอธิกรณ์ได้อย่างสงบรัด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการระงับอธิกรณ์ของคณะสงฆ์ไทยตามหลักพุทธสันติวิธี ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาต่อเพื่อพัฒนารูปแบบการระงับอธิกรณ์ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาสังคมสงฆ์ปัจจุบัน ผู้วิจัยเสนอประเด็นสำหรับการวิจัยดังต่อไปนี้

1) ควรศึกษาความสำคัญของคณะวินัยธรและแนวทางการพัฒนาพระวินัยธร เพื่อสร้างความเข้าใจไว้วางใจ ในการทำหน้าที่ดำเนินการระงับอธิกรณ์ ได้อย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม โปร่งใส รวดเร็ว ตรวจสอบได้ ให้เกิดการยอมรับแก่สังคม

2) ควรศึกษาความสำคัญของพระอุปัชฌาย์และแนวทางการให้ความรู้และฝึกอบรมพระอุปัชฌาย์ ให้มีความรอบรู้เรื่องพระธรรมวินัย มีจริยธรรมในการอบรมสั่งสอนสัทธินิพพานให้ตั้งมั่นอยู่ในสัมมาปฏิบัติ มีโรงเรียนสอนพระธรรมวินัยโดยเฉพาะแก่พระสงฆ์ อันจะก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมสงฆ์และสังคมภายนอกได้

3) ควรศึกษาความสำคัญของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กับบทบาทภารกิจในการสนองงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ กับแนวทางการจัดตั้ง “ศาลสงฆ์” เพื่อพัฒนาระบบการจัดการปัญหาอธิกรณ์ ข้อขัดแย้งของคณะสงฆ์ไทย การบริหารจัดการพัฒนาศาสนบุคคลให้มีความรอบรู้ด้านพระธรรมวินัยและด้านกฎหมายเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน ถวายคำแนะนำแก่คณะสงฆ์ในการดำเนินการจัดการปัญหาอธิกรณ์

References

- Kachaporn K. (2014). *A study of the methof and process for conflict management in Theravada Buddhism*. Thesis Master of Arts. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Lugthong p. (2012). *An Appication of Buddhist Management for Conflict in the Vinaya Pitaka and Management of Conflict of the Adminis Trative court*. Thesis Master of Arts. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Tripitaka: Thai version*. Bangkok: MCU Press.
- Pruangkan, P. (2018). *Justice in Disciplinary Punishment in View of Theravada Buddhist Philosophy*. Dissertation Doctor of Philosophy (Philosophy). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Raksasook, K. (2015). *Thai court Ruling and Monastic Discipline Procedures*. Dissertation Doctor of Philosophy (Buddhist studies). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Silapajarn T. (2009) *Research and statistical data analysis*. Bangkok: Bussiness R & D, Printing Group.